

OPONENTNÍ POSUDEK DOKTORSKÉ DISERTACE

PhDr. Renata Hacklová

Psychosociální aspekty religiozity a spirituality ve vztahu ke zdraví

Vedoucí disertační práce: Prof. PhDr. Vladimír Kebza, CSc.

Katedra psychologie
Filosofické fakulta;
Univerzita Karlova, Praha
akademický rok 2012/2013

Celková charakteristika disertace

Doktorská disertace má 292 stran včetně 25 stran příloh. Z toho vlastního odborného textu je 251 stran. Seznam použitých pramenů se nachází na 14 stranách a obsahuje přes 280 referenčních odkazů ze slovenské, české, německé i anglické odborné literatury. V textu práce se nachází mnoho tabulek a grafů, které vhodně ilustrují a dokumentují zjištění autorky. Na 24 stranách je zařazeno 10 příloh.

Postup řešení problému, použité metody a splnění stanoveného cíle

Disertace má stavbu předmětně jasně vymezené teoretické a výzkumné studie. Autorka důsledně respektuje pravidla vědecké metodologie. Zhruba polovina rozsahu (133 stran) je věnována důkladnému rozboru pojmu religiozita a spiritualita. Autorka se zde velice důkladně a kompetentně zabývá oběma pojmy, charakterizuje jejich komponenty a konfrontuje různá pojetí těchto konceptů psychologie zdraví, které s uvedenými pojmy souvisejí. Už sama charakteristika zdraví je obsažná a podnětná, natož souvislosti zdraví a nemoci s kvalitou života, s osobní pohodou (well-being), se štěstím, nadějí, osobní zdatností, sebehodnocením, vděčností, psychickou odolností (resiliencí), pozitivní emocemi, optimismem a pesimismem i etickou kulturou osobnosti, smysluplností (zde zejména oceňuji, že jde za rámec poznatků obsažených v dílech V. E. Frankla). Komentuje rovněž zdařile a výstižně i výzkumy získané determinanty osobní pohody.

Lze říci, že jde o neotřelé a nebanální charakteristiky těchto pojmů a souvislostí s úlohou v kvalitě života a zdraví a v souvislostech se spiritualitou. Nejde zde o pouhý přehled dostupných poznatků, ale zároveň i o promyšlený vhled a nadhled do mnoha souvislostí a možných důsledků nerespektování těchto fundamentálních komponent kvality života a jejich souvislostí s religiozitou a spiritualitou.

Poznámka pro rozpravu: V souvislosti s tímto bohatým přehledem informací by bylo dobré, aby autorka v rozpravě uvedla, proč se nevěnovala také Assagioliho psychosyntéze, dílu P. Teilhard de Chardina, a také - podle mne - závažné knize D. Zoharové a I. Marshalla o spirituální inteligenci. Určitě by zde uvedená tvrzení posloužila k rozvedení a zakotvení přehledu a zároveň i k hlubší diskusi vlastních výzkumných zjištění doktorandky.

Výzkumný cíl doktorandka skromně vymezuje jako směřování k vytvoření kognitivní mapy vztahu religiozity / spirituality k různým aspektům zdraví. K realizaci toho cíle shromáždila jednak poznatky z mnoha studií převážně zahraničních, kde uvedené souvislosti vyhledala, a jednak realizovala vlastní výzkum.

K tomu doktorandka shromáždila dostatečně velké soubory respondentů, které precizně popsala a uvedla i důvody vyřazení některých z nich a způsoby kompletace neúplných dat.

Rovněž výběr a úprava metod jsou precizní, nápadité a odpovídající cílům výzkumu.

Zpracování dat je pečlivé a na vysoké úrovni i z hlediska statistické analýzy, kvalitativního popisu a interpretace. Kvalitativní i kvantitativní popis výsledků prokazuje, že autorka umí aplikovat vědeckou metodu na sběr výzkumných údajů i na jejich zhodnocení. Považuji tuto část práce rovněž za nadstandardní.

Jednotlivá zjištění jsou adekvátně doprovázena tabulkami a grafy, které mají nejen ilustrační, ale i vypovídací hodnotu.

Zlatý hřeb každé výzkumné studie – totiž interpretace výsledků a diskuse – jsou systematické, přehledné a věcné. Svědčí o hluboké orientaci v tématu, nápadité jsou i logogramy a kritické zamyšlení nad projektem.

Poznámka pro rozpravu: Z hlediska publikace práce by bylo vhodné zařadit i jasné vyjádření, které poznatky jsou významné pro zpřesnění dosavadních tvrzení o vztahu religiozity / spirituality a zdraví, a co by bylo žádoucí dále zkoumat. Uvítal bych, kdyby doktorandka při obhajobě jasně formulovala a rekonstruovala se svých zjištění uvedený námět.

Možná by zhodnocení závažnosti zjištění přispělo, kdyby autorka pracovala s chápáním religiozity jako spíše vnějšího, sociálně a tradicí zakotveného vztahu k Posvátnu, a spiritualitu jako vnitřní prožívání vztahu k Bohu.

Uspořádání, přehlednost, formální úprava a jazyková úroveň práce

Práce je přehledně strukturovaná v souladu s pravidly metodologie – respektuje tvořivě postup: *problém – přehled dosavadních poznatků – metoda – výsledky – jejich kritika a možnost zobecnění – podněty pro další výzkumy.*

Uchopení tématu a postup jeho rozvíjení odpovídá záměru práce. Přehled dosavadních poznatků i jejich interpretace svědčí o schopnosti nadhledu a smyslu pro vzájemné souvislosti. I když to autorka vysloveně neříká, jde jí i o to, aby čtenář dospěl k názoru na to, co je v dané výzkumné oblasti známé a co výsledky výzkumu odhalují jako významné zjištění i významný úkol pro další výzkumy, resp. pro přehodnocení dosavadních názorů na vztah religiozity / spirituality a zdraví či kvality života vůbec.

Velice oceňuji, že práce má skvělou kompoziční a kultivovanou jazykovou stavbu.

Výsledky disertační práce a její konkrétní přínos

Disertace přinesla řadu nových informací o vztahu religiozity / spirituality a zdraví. Práce podle mého soudu přináší také mnoho inspirativních podnětů a výzev pro další bádání na tomto poli.

Význam disertace pro psychologii zdraví a pro zpřesnění úlohy religiozity / spirituality v životním stylu lidí

Disertace seznamuje kriticky a obsažně s významem široce a moderně chápané religiozity / spirituality pro kvalitu života a zdraví ě a má díky tomu význam i pro způsob myšlení a pro životní styl těch, kdo se snaží, aby náš v systém péče o kvalitu života nebyl zaměřen jen na medicínské postupy, ale se stejnou vážností i na podporu rozvoje vnitřní duchovní kultury osobnosti lidí a zejména pacientů. Z tohoto hlediska práce přináší cenné podněty našemu zdravotnictví a systému kultivace občanů a mělo by doktorandce být doporučeno, aby uvažovalo o jejím publikování.

Resumé a doporučení práce k obhajobě

Považuji disertační práci PhDr. Renaty Hacklové za kvalitní vědecký čin, kterým potvrdila, že umí komplexně vědecky a metodologicky moderně řešit významný teoretický i praktický problém a adekvátně o něm referovat. Z meritorního hlediska jsem přesvědčen, že shromáždila závažné psychologické, religionistické a zdravotnické odborně zakotvené poznatky pro rozvíjení osobní zdravotní a duchovní kultury života lidí, navíc významné i pro podporu kvality života české společnosti v širším smyslu.

Doporučuji, aby oponentní komise práci PhDr. Renaty Hacklové přijala jako práci disertační, a po úspěšné obhajobě a státní závěrečné zkoušce, aby navrhla VR FF UK udělit PhDr. Renatě Hacklové titul PhD. ve vědním oboru Obecná psychologie na FF UK v Praze v souladu s příslušnými odstavci Vysokoškolského zákona ČR.

V Brně dne 8. 5. 2013

Prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc., v.r.